

BOEKBESPREKINGEN

GEOLOGISCHE MONUMENTEN IN ZUID-LIMBURG

PETER W. BOSCH, CD-ROM. Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen TNO, Heerlen. Prijs f 35,-. De CD-ROM kan worden besteld door f 35,- + f 5,- verzend- en administratiekosten over te maken op rekeningnummer 96 95 85 039 van SNS Bank Maastricht ten name van Natuurhistorisch Museum Maastricht onder vermelding van CD-ROM monumenten Zuid-Limburg. Na ontvangst van het bedrag wordt de CD-ROM binnen 10 dagen toegezonden. De CD-ROM kan ook (zonder verzend- en administratiekosten) worden gekocht bij de receptie van het museum.

Hoe gaan we over tien jaar op geologische excursie? Sluipenderwijs kruipt steeds meer elektronica de rugzak binnen. GPS en GSM behoren inmiddels zowat tot de standaarduitrusting, en ook laptops treffen we steeds vaker naast hamer, veldfles en opschrijfboekje in de geologenrugzak aan. Gaat de CD-ROM 'Geologische Monumenten in Zuid-Limburg' straks ook mee het veld in?

Muisklik versus hamerslag. We gaan digitaal op excursie in het Limburgse heuvelland. Op de kaart van Zuid-Limburg die op het scherm verschijnt, kunnen we naar een groot aantal geologische monumenten toemuizen, waarvandaan we met één klik naar een uitgebreide beschrijving van het monument in kwestie gaan. Ouderdom, stratigrafie, geomorfologie, fossielinhoud. De beschrijving per onderwerp is weliswaar niet uitputtend, maar alles bij elkaar leveren de verschillende excursiepunten een overzichtelijk beeld op van de geologie en de ontstaansgeschiedenis van Zuid-Limburg. Wat doet de Maas? Waar golft de Krijtzee? Waar kom ik het Carboon tegen?

Moeten we dus nog wel naar buiten? Heel Zuid-Limburg is met dit schijfje immers nog maar een paar muisklikken ver verwijderd – van het bureaublad welteverstaan. Toch zijn digitale ontsluitingen stukken minder leuk dan echte. Als planner voor geologische wandel-, fiets- of autotochten is deze CD-ROM dan ook ideaal. De aanpak waarbij de ontsluitingen niet chronologisch maar geografisch gesorteerd staan leidt dan ook tot een chronologisch weinig gestructureerde maar daardoor misschien wel zo verrassende excursieplan-ning.

Inhoudelijk heeft het schijfje dus aardig wat te bieden. Toch worden de interactieve mogelijkheden niet ten volle benut. Animaties, filmpjes, driedimensionale visualisaties, het zijn juist die mogelijkheden die een CD-ROM meerwaarde boven een excursiegids kunnen geven. Zelfs met die tekortkoming valt 'Geologische Monumenten in Zuid-Limburg' een heel geslaagd product te noemen. Helaas is een en ander nogal stuntelig op CD gezet. Dat valt samensteller Peter Bosch waarschijnlijk niet te verwijten, ik vermoed eerder dat 'Multimedia Circus' in Den Haag hier achter zit. In het tijdperk dat iedereen met inter-

net-compatible HTML-bestanden door het leven browst, koos het Circus voor een obscure standaard die PC-bezitters tot wanhoop drijft met installatiemenuterreure en die op Apple-computers waarschijnlijk alleen met een speciale, niet-meegeleverde viewer toegankelijk is. Eenmaal geïnstalleerd verloopt de navigatie door de menu's tamelijk houterig, en annexeert een lelijk grafisch ontwerp de helft van het beeldscherm met weinig modieuze en volstrekt overbodige lijntjes. Dat kan beter. Bovendien past er nog zowat tien keer zoveel informatie op het schijfje. Misschien een stukje Belgisch Limburg mee te nemen? Wat meer fossielen? Een kijkje in het Natuurhistorisch Museum Maastricht wellicht? Met die kanttekeningen erin verwerkt moet versie twee een absolute 'must have' worden - en de huidige versie is ook al best leuk!

Anne Schulz

HET GRUTTO-SPEL

Een uitgave van De Wielewaal-NME

Een mooie, stevige doos en een bord dat er spannend uitziet: een spel kun je maar op één manier beoordelen en dat is door het zelf te spelen. En omdat geen gezelschap daar beter voor geschikt is dan onze eigen redactie, heb ik na de laatste vergadering samen met Jo, Guido, Henk en Roel het Grutto-spel gespeeld. Een ding is zeker: we hebben ons een uurlang kostelijk geamuseerd! Het spel heeft een ganzenbord-opzet, hoewel dat misschien een beetje misleidend is, omdat je niet een vaste weg volgt en bovendien ook nog een Grutto bent. Het begint met de trektocht van Afrika naar onze contreien; Roel en Guido hadden hier al meteen met slecht weer te kampen, terwijl Jo wel heel snel opschoot. Hier aangekomen moet je een partner en een nestplaats zoeken en als dat gelukt is, kun je eieren gaan leggen. Een paar onverlaten slaagden erin twee partners of twee nestplaatsen te bemachtigen, zodat er voor de anderen niets meer over was, maar gelukkig kregen ook zij te maken met boeren die de wei omploegen en dergelijke ellende meer. Feit is dat iedereen al druk aan het eieren leggen was terwijl ik nog radeloos rondvloog op zoek naar een partner. Verstrekken de conclusies zullen we hier maar niet aan verbinden. Vier eieren leggen blijkt ook geen insecure te zijn, want als het te hard regent, spoelt je nest weg en soms loopt een koe zomaar je eieren kapot. Gelukkig bestaan er nestbeschermers, waarvan Henk en Jo belachelijke hoeveelheden verzamelden. Als je vier eieren hebt, kun je ze uitbroeden en als je dan ontsnapt aan Vossen, jagers, e.d. kun je op het eind van het parcours met je jongen terug naar Afrika. Het doel is niet om zo snel mogelijk de eindstreep te bereiken, maar wel om dat te doen met zoveel mogelijk vliegvlugge kuikens. Jo was het eerste klaar en kon met drie jongen aan de trek beginnen; onmiddellijk daarna kwam Guido er aan met twee

jongen. Het is echt opvallend hoe die provincie-ambtenaren feilloos weten welke boeren gebruik maken van het weidevogel-plus subsidiepakket! Ikzelf trof enkel de boeren met een zeer klassieke houding die dus geen natuur(ontwikkeling) toestaan. Het zal je maar overkomen als Ark-medewerker! Roel tenslotte was vergeten zijn eieren uit te broeden en dacht dus met die eieren naar Afrika te vliegen.

Dit was duidelijk een volwassenen-speeluurkje. Ik vroeg me af of je als kind nu iets bijleert over Grutto's. Daarom werd het spel ook ter beoordeling voorgelegd aan Annelien, Simon en Lucas. Hier volgt hun verdict.

Het spel ziet er aantrekkelijk uit en bij het lezen van het boekje krijg je snel een beeld van wat je moet doen, hoe het spel verloopt en ongeveer hoe lang het duurt, en dat zet aan om het spel te spelen. Het is wel nodig om eerst het boekje volledig door te nemen, anders weet je bv niet wat je met die groene kaarten moet doen. Het duurt te lang voor je vier eitjes hebt kunnen leggen, terwijl je intussen wel gemakkelijk (teveel) nestbeschermers verzamelt. Leuk zijn de verkeerde vooroordelen: je komt op een tractor terecht en denkt onmiddellijk dat je een ei moet afgeven omdat een boer te vroeg gemaaid heeft, maar neen, de boer had het nest opgemerkt! Zelfs als dit een aantal keer gebeurt, blijft het grappig. Spijtig is dat je geen inzicht moet hebben, niet creatief moet zijn of nadenken: je kunt geen slimme oplossingen bedenken. Nu kan een Grutto dat waarschijnlijk ook niet, maar speltechnisch moet daar toch iets op te vinden zijn. Hierdoor is het spel de eerste keer wel leuk, omdat je alles ontdekt, de tweede keer ook nog, maar de derde keer wordt het te voorspelbaar en heeft niemand er nog zin in. Hierdoor is het spel prima geschikt voor een NME-centrum en veel minder voor de gezins-spelletjeskast.

Martine Lejeune

VELDGIDS DIERSPOREN

DIEPENBEEK, M.A.J. VAN, 1999. KNNV Uitgeverij, Utrecht, 404 pagina's. ISBN 90-5011-114-9. Prijs f 59,95.

Mijn privé-boekenverkoper Wil Meijs stond onverwacht bij mij aan de deur met een glimlach van oor tot oor. "De veldgids van Annemarie is klaar". Twee andere veldgidsen had ik bij hem al voorbij laten gaan, omdat ze mij niks nieuws te bieden hadden. En in mijn achterhoofd wetend dat de veldgids van Annemarie er aan zou komen. Twee weken later ontving ik van de redactie het recensie-exemplaar en werd ik "gedwongen" om er eens beter naar te kijken.

De grote hoeveelheid kleurenfoto's is het meest in het oog springend. Helaas zijn sommige foto's naar mijn smaak iets te klein en soms te donker afgedrukt, zodat de fijne details vervagen die je in het veld wel kunt waarnemen. Echter, de goede

teksten en wetend waar Annemarie het over heeft, maakt het voor mij enigszins goed. Het valt ook niet mee om de grote hoeveelheid en varianten van diersporen in een handzaam boekje te verwerken. Hoofdstuk 17, het conserveren en bewaren van diersporen komt er een beetje karig vanaf. Een paar fotovoorbelden van conserveren en van haar eigen schitterende privé-collectie zouden niet misplaatst zijn. Helaas komt het vinden en herkennen van botten en schedels niet aan bod. Vooral in werpheuvels kun je botten vinden. Maar ook zomaar ergens in de ruigtes heb ik regelmatig gave schedels, wervels en bekkens gevonden. Mijn laatste aanwinst is een Hond, gevonden in het Elmpterwald. Denkend aan mijn vakantie in Slowakije, met mijn vrouw en mijn zoon, waar we oog in oog stonden met een Bruine beer, zocht ik tevergeefs naar de sporen van dit dier in deze veldgids. Het zou mooi zijn als er bij een herdruk een groter geografisch werkgebied wordt beschreven. Leuke vakantieplaatsen zoals Sneeuwhaas, Brandmuis, Lemming, Poolvos, Veelvraat, Wolf, Muskusos, Rendier en Wisent komen dan hopelijk ook aan bod. Dit lijkt mij een uitdagende taak voor Annemarie. De veldgids laat bij mij hoe dan ook een spoor van verbazing, verwondering en bewondering achter. Ook als gelegenheidstekenaar vind ik de tekeningen van Peter Twisk bijzonder goed geslaagd. Het zal voor de komende generatie diersporenspeurders met deze nieuwe veldgids als leidraad een stuk gemakkelijker worden om sporen in het veld te herkennen. Zo'n twintig jaar geleden was dit wel anders. Ik spreek uit ervaring. Veldexcursies met Willem Vergoossen, Leo Backbier en Johan Maessen waren de dagen die ik gretig benutte om iets te leren. Met mijn Elsevier diersporengids in mijn hand liep ik samen met Willem over de zandpaden in het Meinweggebied op zoek naar zoogdiersporen. Wild zwijn met bijhoeven een trapezium, Ree met bijhoeven een rechthoek, Schaap met bijhoeven een vierkant, Egel lange vingers, Wasbeer met berenpootje. Wissel hier, wissel daar. Let op de plaatsing van de prenten onderling, zie je dit?, ruik je dat? Hoe we samen die zondagmorgen hebben gelopen weet ik niet meer, wat ik nu wel weet is dat deze zondagse bekerings de rode draad in mijn leven is geworden. Uiteindelijk ben ik vanuit mijn hobby, beroepsmatig bezig met het speuren naar sporen. En ik kan er nog steeds niet genoeg van krijgen. De veldgids is dan ook voor de één een hebbedingetje en voor de ander een must die iets met sporen doet of wilt gaan doen. De prijs valt in het niet, tegenover de hoeveelheid informatie die je krijgt aangeboden. Mijn oude Elsevier diersporengids zal ik echter nooit weg doen, te veel goede herinneringen zijn verbonden aan deze "bijbel". Als eerbetoon mag de nieuwe veldgids naast de oude Elsevier in onze boekenkast staan. Het recensie-exemplaar heb ik aan mijn zoon Vincent geschonken. Hij zal er, hoewel hij op diersporengebied ingewijd is, nog veel aan hebben. En om in zoogdiertermen af te sluiten doet de kleur van de kaft me denken aan een keutel van een Das die teveel eikels heeft gegeten. Met de geur van het boek is ook niks mis mee, die ruikt vers van de drukkerij! Annemarie, ik wil je graag op deze wijze feliciteren met deze schitterende veldgids.

Steven Jansen

PADDESTOELEN, SCHIMMELS EN SLIJM-ZWAMMEN VAN VLAANDEREN

HANS VERMEULEN, 1999. Paddestoelen, schimmels en slijmzwammen van Vlaanderen. Determinatiesleutels aan de hand van veldkenmerken. Turnhout. De Wielewaal. 698 p. 1450 BEF excl. verzendkosten.

Paddestoelen zijn een oude liefde van me. Of liever, dat waren ze. Want sinds ik het nieuwe paddestoelenboek in handen heb gekregen, is de liefde weer hoog opgeblaaid.

Hoewel januari bepaald niet de meest geschikte tijd is, ben ik het boek toch onmiddellijk gaan uittesten op de paar erg verkleumde paddestoelen die in mijn tuin nog te vinden waren.

Met de paddestoel in de hand, nu ja, op de tafel naast je, ga je op zoek naar de sleutels. Die beginnen op pagina 49 en nemen dan verder praktisch de rest van het boek in beslag. Erna komt enkel nog een uitgebreide verklarende woordenlijst, een soortindex en een beperkte reeks kleurenfoto's die een overzicht geven van de vormen- en kleurenrijkdom. Op pagina 49 begint het met de start sleutel die uitsluitend vraagt waar je je paddestoel gevonden hebt. Er zijn 13 mogelijkheden en mijn eerste probeersel stond op dood hout. Hiermee kon ik naar sleutel D, waar eerst gevraagd wordt of je niet met een schimmel te doen hebt. Bij twijfel kun je terecht in een algemeen hoofdstuk vooraan in het boek, maar op zich lijkt de omschrijving in de sleutel wel voldoende. Als je paddestoel geen schimmel is, wordt gevraagd naar de vorm; het is even wennen dat er ook hier meer dan de twee gebruikelijke keuzemogelijkheden zijn. De zesde was de goede: een vruchtlichaam met steel en hoed. Hiermee naar nr 160: plaatjes of geen plaatjes. Als je niet weet wat plaatjes zijn, kun je terecht in de woordenlijst achterin. Jammer dat hier niet verwezen wordt naar een van de tekeningetjes. Mijn paddestoel had plaatjes, een centrale steel, een ring, een droge, gladde hoed met bruine tinten die niet hygrofaan (uitleg weer achterin, hoewel hier een woord ontbreekt) was en bij rijpheid had hij zeer donkere plaatjes. Dit was voldoende om zondermeer op het geslacht zwavelkop uit te komen. Op pagina 440 kon ik verder en werd ik zonder enig probleem naar de Gewone zwavelkop geleid. Goed, een doodalgemene soort, maar als het met deze al niet gelukt was, stopte hier de bespreking. In dit geval staat er een kleurenfoto in het boek, maar in de andere gevallen moet je ter controle een van de vele prachtige bestaande fotoboeken over paddestoelen raadplegen. Een terechte keuze naar mijn idee. De al even algemene Weidekringzwam leverde ook geen problemen op. Zomaar uit het hoofd heb ik dan nog wat andere oude bekende proberen uit te sleutelen, waarbij ik hoe langer hoe enthousiaster werd. Reuzenbovist bv, die je zowel op akkers als in weilanden kunt vinden, kan met de twee sleutels op naam gebracht worden. Prettig is ook dat je niet verondersteld wordt te weten tot welke grote groep je paddestoel of schimmel behoort. De *Aspergillus* op een vergeten boterham of de rare korstjes die je hier en daar aantreft, worden even goed behandeld dan de meer tot de verbeelding sprekende 'echte' paddestoelen. Extra informatie over de

verschillende groepen kun je trouwens vinden in de inleidende hoofdstukken. Ook zijn er van praktisch alle kenmerken tekeningetjes aanwezig, hoewel die soms erg naïef zijn. Bij een aantal geslachten, maar minder dan ik dacht/vreesde, kunnen bepaalde soorten enkel op microscopische kenmerken van elkaar onderscheiden worden. Dit wordt dan aangegeven, samen met de kenmerken die nodig zijn om die soorten toch op naam te brengen.

Dit is kortom het boek waar zwamm(inn)end Nederland en Vlaanderen zat op te wachten. Ik heb eigenlijk maar één opmerking: het is zonde-jammer dat er voor zo'n prachtig werk niet geïnvesteerd is in een harde kaft; dat zou de duurzaamheid van het boek aanzienlijk vergroten.

Martine Lejeune

DE ORCHIDEËN VAN NEDERLAND

C.A.J. KREUTZ en H. DEKKER. 2000. 512 pag, 24x31 cm. Uitgave B.J. Seckel & C.A.J. Kreutz, Raalte en Landgraaf. ISBN: 90-805149-1-8. Prijs f 124,50.

Aan de gestadige stroom van boeken met betrekking tot 's werelds soortenrijkste plantenfamilie, de Orchideeën, hebben de twee auteurs een in vele opzichten opmerkelijke bijdrage geleverd, met de Nederlandse vertegenwoordigers van de familie als onderwerp. Het resultaat is een fraai verzorgd boek, dat gezien en gelezen mag worden.

Er is, in afwijking met de meeste van dergelijke boeken, niet gekozen voor een behandeling per soort volgens systematische verwantschappen, maar voor een presentatie van soortengroepen per biotooptype. Zo komen van "Het Kustgebied" vervolgens aan de orde "Natte duinvalleien", "Duingraslanden" en "Voormalige kwelgebieden". Behalve voordelen heeft een dergelijke benadering ook zijn specifieke problemen, wanneer soorten in zeer verschillende biotopen voorkomen, wat nogal eens het geval is. Zo wordt bijvoorbeeld, de Honingorchis (*Herminium monorchis*) gedegen besproken bij de "Natte duinvalleien", waar ook het eertijdse voorkomen in Zuid-Limburg uitvoerig wordt vermeld. Ditzelfde geldt ook voor Hondskruid (*Anacamptis pyramidalis*) ("Duingraslanden") en Harlekijn (*Orchis morio*) ("Voormalige kwelgebieden"). Deze benadering is even wennen voor de lezer, maar zeker geen punt van kritiek. Bovendien is het boek goed toegankelijk via een uitgebreid register, en laten de duidelijke verspreidingskaarten geen enkel misverstand toe met betrekking tot de distributie van de ongeveer 50 soorten die in het boek aan de orde komen. De paginagrote verspreidingskaarten geven ook de toe- en/of afname weer, door in verschillende kleuren de presentie in de uurhokken (5x5 km) vóór 1950 en van 1950-1980 aan te duiden en, op vierkante kilometer-basis, het voorkomen sedert 1980. Door de fijnschalige weergave van de huidige verspreiding is het ook mogelijk inzicht te krijgen in de aantallen populaties die in de uurhokken van 25 km² voorkomen, waardoor een beter beeld ontstaat van de huidige situatie. Het boek behandelt zowel de oecologie, de ver-

spreiding van de soorten vroeger en nu, de mogelijke bedreigingen, alsook het beheer van terreinen waarin de Orchideeën voorkomen. De tekst sluit goed aan aan de actuele situatie, wat als een bijzondere prestatie kan worden gezien, omdat er juist de laatste jaren veel nieuwe gegevens over alle mogelijke aspecten van wilde Orchideeën beschikbaar zijn gekomen, zowel uit binnen- als buitenland. De uitgebreide literatuurlijst, die c. 350 referenties omvat, waarvan een groot aantal van ná 1990, is in dit verband illustratief.

Het op groot formaat uitgegeven boek is uitbundig geïllustreerd met uitstekende foto's van zowel de planten zelf als de biotopen en landschapstypen waarin ze voorkomen. De informatieve verspreidingskaarten zijn reeds als een pluspunt van het boek vermeld. Ook de tekeningen van de levenscycli van een aantal soorten en de staafdiagrammen zijn zeer illustratief en dragen onmiskenbaar bij aan de waarde en aantrekkelijkheid van het boek. Wellicht was het goed geweest duidelijk de reden te vermelden van het soms overdadig aandoende aantal foto's van eenzelfde soort, door te wijzen op de verschillen in bloemkleur en -vorm binnen en tussen -populaties. Bij sommige

foto's had in de tekst een uitvoeriger toelichting gegeven kunnen worden, bijvoorbeeld over het ontstaan en de betekenis van de broedkorrels bij Veenmosorchis (*Hammarbya paludosa*), een voor ons land uniek verschijnsel binnen de vertegenwoordigers van deze plantenfamilie.

Interessant is het hoofdstuk over de Orchideeën buiten de natuurterreinen, namelijk in "Stad en Land". Hieruit blijkt dat verscheidene soorten zich met succes in tal van recent door de mens gemaakte biotopen, bijvoorbeeld wegbermen, kunnen vestigen en tot grote populaties uitgroeien. Enkele foto's illustreren dit op duidelijke wijze. Het is niet verwonderlijk dat een groot deel van het boek, ongeveer 170 pagina's, handelt over de Orchideeën van "Het Kalkgebied van Zuid-Limburg". Hier wordt immers een groot aantal van de ongeveer 50 inheemse soorten aangetroffen. Bovendien is dit gebied de bakermat van de eerste auteur, die over de Orchideeën van Zuid-Limburg enkele jaren geleden al een boek liet verschijnen. Natuurlijk zijn er zaken te vermelden, die een vraagteken oproepen, zoals het vermelden en afbeelden van buitenlandse hybriden (pag. 461), maar dit doet niets af aan de formidabele prestatie

van de auteurs, vormgevers en drukkers. Dit wordt vooral duidelijk bij een vergelijking met het boek van Dick Deinum, *De Orchideeën van Nederland*, dat ongeveer een halve eeuw geleden werd uitgegeven, en tientallen jaren voor liefhebbers van inheemse Orchideeën een goede en gewaardeerde leidraad is geweest. In het ongeveer 174 pagina's tellende boek van Deinum geen kleurenfoto's, maar enkele zwart-wit opnamen, geen kunstdruk- maar krantenpapier, enz. Een vergelijking van de tekst van beide boeken laat de enorme toename van kennis zien over de inheemse vertegenwoordigers van deze populaire plantenfamilie.

Vanzelfsprekend is een zó fraai uitgegeven boek niet goedkoop, maar de koper krijgt zeer zeker waar voor zijn geld. Deze uitgave zal ongetwijfeld de komende jaren een richtsnoer en naslagwerk zijn voor iedereen die in een of ander aspect van de inheemse Orchideeën is geïnteresseerd. Warm aanbevolen.

J.H. Willems

RECENT VERSCHENEN

TWEEL, M. VAN, JULI 1999. Veldoverzicht voor de vegetatie van Nederland deel 2-5. 260 pp. (A5-formaat). Te bestellen door f 32,50 (incl. verzendkosten) over te maken op giro 82.91.795 t.n.v. M. van Tweel in Zwolle o.v.v. veldoverzicht.

Dit gestencilde boekje (met ringband) is te beschouwen als een veldeditie van de vijfdelige serie "De Vegetatie van Nederland". Omdat bij de schrijvers van deze boeken geen plannen bestonden om een veldboek te ontwikkelen, heeft de schrijver van het veldgidsje deze taak op zich genomen. Het boekje bevat twee lange lijsten. In de eerste lijst worden per syntaxon de diagnostische soorten vermeld. De tweede lijst bestaat uit een opsomming van soorten die naar de syntaxa verwijzen. De schrijver heeft deze twee lijsten samengesteld aan de hand van de teksten van de Vegetatie van Nederland. De tabellen zijn hiervoor niet geraadpleegd. Voor een interpretatie van vegetatie-opnames kan het boekje alleen worden gebruikt in combinatie met de Vegetatie van Nederland.

KREKELS, R., 1999. Beschermingsplan Hamster 2000-2004. 60 pp. Bureau Natuurbalans e.a. Uitgave IKC Natuurbeheer nr 41. Rapport kan worden besteld bij het IKC-Natuurbeheer in Wageningen onder vermelding van code R-41. Kosten f 15,-.

Het rapport bevat een beschrijving van knelpunten, maatregelen en een actieplan voor de periode 2000-2004 voor de bescherming van de Hamster. Verder bevat het een beschrijving van het achterliggende beleid en de ecologie van de Hamster. In 2004 zal worden gezien hoe het beschermings-

plan zal worden voortgezet. Doelstelling is de Hamster te behouden voor de Nederlandse fauna. Dit wil men doen door de Hamsters en hun burchten te beschermen, uitsterven te voorkomen, omstandigheden te scheppen voor de ontwikkeling van een netwerk van hamsterkernleefgebieden en het ontwikkelen van duurzame akkerlandschappen met een zodanige kwaliteit dat deze ook geschikt zijn als leefgebied voor de Hamster.

FEENSTRA, M. (SAMENSTELLING), 2000. Jaarverslag Hoge Fronten 1999. Ongeveer 50 pp. (incl. bijlagen). Stichting CNME Maastricht & Mergelland. Te bestellen door f 15,- (incl. verzendkosten) over te maken op bankrekeningnummer 92.64.97.685 (SNS-bank) t.n.v. Stichting CNME Maastricht en Mergelland, Maastricht o.v.v. Jaarverslag Hoge Fronten 1999.

Dit rapport bevat informatie over het beheer, de inrichting en het onderhoud van het mooie stadsnatuurgebied de Hoge fronten en een evaluatie van het vegetatiebeheer. Het bevat ook een plantensoortenlijst (322 soorten waarvan 53 Rode Lijstsoorten), een overzicht van waargenomen zoogdieren, dagvlinders, libellen en vogels en een verslag van tellingen van de Muurhagedis. Ook bevat het rapport informatie over de activiteiten die het CNME in de Hoge Fronten heeft georganiseerd.

M. MARIS (RED.), B. PETERS, G. KURSTJENS, 1999. De Maasnielderbeek in Roermond. Ervaringen met natuurlijke inrichting en begrazingsbeheer. 49 pp. Waterschap Roer en

Overmaas, Stichting Ark. Het rapport is te bestellen bij het Waterschap Roer en Overmaas, afdeling Voorlichting (tel. 046-4205700) of bij Stichting Ark (dhr. B. Peters, tel. 043-3613315). Het rapport kan ook worden ingezien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum in Maas-tricht.

In 1993 zijn de herinrichtingsmaatregelen in de Maasnielderbeek (gemeente Roermond) afgerond. Hierbij zijn maatregelen genomen tegen wateroverlast en is ingezet op jaarroondbegrazing met Koniks. Sinds 1993 zijn de ontwikkelingen van dit natuurontwikkelingsproject nauwkeurig gevolgd. Het rapport bevat een beschrijving hiervan.

BUSKENS, R.F.M., H. DE MARS, 2000. Vennen in Limburg; waarden, ontwikkeling en herstel. Rapport IWACO in opdracht van Zuiveringschap Limburg en Waterschap Peel en Maasvallei. Maastricht. Ongeveer 82 pp. Het rapport is op te vragen bij het Zuiveringschap Limburg (Mw. O. Driessen). Kosten ± f 120,- (met kleurenkaarten) of f 25,- (kopie). Rapport is eventueel ook in te zien in de bibliotheek van het Gouvernement.

In het rapport is een typologie opgenomen van de Limburgse vennen. Daarnaast bevat het een beschrijving van de waarden, bedreigingen en mogelijke herstelmaatregelen. In het rapport is aangegeven welke vennen in aanmerking komen voor verder onderzoek of herstel. Tevens bevat het een leidraad voor het maken van een herstelplan voor vennen. Deze leidraad moet hulp bieden bij het maken van een goede keuze voor de inzet van maatregelen en middelen.